8.3. Arbori binari ordonați

8.3.1. Definiții

- Structura de **arbore binar** poate fi utilizată pentru a reprezenta în mod convenabil o mulțime de elemente, în care elementele se regăsesc după o **cheie unică**.

  - Se **presupune** că avem o mulțime de `n` noduri definite ca articole, fiecare având câte o cheie care este număr întreg.

  - Dacă cele `n` articole se **organizează** într-o structură de **listă liniară**, căutarea unei chei necesită în medie `n/2` comparații.

  - După cum se va vedea în continuare, **organizarea** celor `n` articole într-o **structură convenabilă de arbore binar**, reduce numărul de căutări la maximum $\log_2 n$.

  - Acest lucru devine posibil utilizând structura de **arbore binar ordonat.**

- Prin **arbore ordonat** se înțelege un **arbore binar** care are proprietatea că, parcurgând nodurile sale în **inordine**, secvența cheilor este **monoton crescătoare**.

- Un **arbore binar ordonat** se bucură de următoarea **proprietate**:

  - **Dacă** `n` este un nod oarecare al arborelui, având cheia `c`, **atunci:**
    - Toate nodurile din **subarborele stâng** a lui `n` au cheile mai **mici** sau egale cu `c`
    - Toate nodurile din **subarborele drept** al lui `n` au chei mai **mari** sau egale cu `c`.

- De aici rezultă un procedeu foarte simplu de **căutare**:

  - Începând cu rădăcina, se trece la fiul **stâng** sau la fiul **drept**, după cum cheia căutată este mai **mică** sau mai **mare** decât cea a nodului curent.

- Numărul **comparațiilor de chei** efectuate în cadrul acestui procedeu este cel mult egal cu **înălțimea arborelui**.

- Din acest motiv acești arbori sunt cunoscuți și sub denumirea de **arbori binari de căutare** (“**Binary Search Trees**”).

- În general înălțimea unui arbore **nu** este determinată de **numărul** nodurilor sale.

  - Spre exemplu cu cele 9 noduri precizate în fig.8.3.1.a se poate construi atât arborele ordonat (a) de înălțime 4 cât și arborele ordonat (b) de înălțime 6.

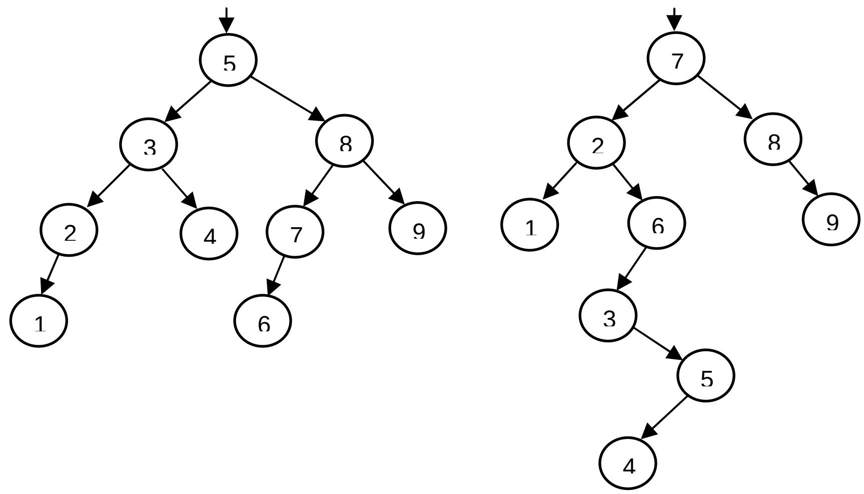

Fig.8.3.1.a. Arbori binari ordonați de diferite înălțimi

- Este simplu de observat că un arbore are înălțimea **minimă** dacă **fiecare** nivel al său conține **numărul maxim de noduri**, cu excepția posibilă a ultimului nivel.

- Deoarece numărul maxim de noduri al nivelului `i` este 2^{i-1}, rezultă că **înălțimea minimă** a unui arbore binar cu `n` noduri este:

$$h_{\min} = \lceil \log_2(n+1) \rceil$$

- Prin aceasta se justifică şi afirmația că o căutare într-un arbore binar ordonat necesită aproximativ **log$_2$n comparații de chei**
-
    - Se precizează însă, că această afirmație este valabilă în **ipoteza** că nodurile s-au organizat într-o **structură de arbore binar ordonat de înălțime minimă.**

- Dacă această condiție **nu** este satisfăcută, **eficiența** procesului de căutare poate fi mult redusă, în cazul cel mai defavorabil arborele degenerând într-o structură de **listă liniară.**

- Aceasta se întâmplă când subarborele drept (stâng) al tuturor nodurilor este **vid**, caz în care înălțimea arborelui devine egală cu `n`, iar căutarea **nu** este mai eficientă decât căutarea într-o **listă liniară** (O *(n/2)*).

8.3.2. Tipul de date abstract arbore binar ordonat

- Într-o manieră similară celei în care au fost definite **tipurile de date abstracte** pe parcursul acestui curs, şi în cazul **arborilor binari ordonați** se poate defini un astfel de **tip**.

- Acesta presupune desigur:

    - Definirea **modelului matematic** asociat şi

    - Precizarea **setului de operatori**.

* Ca şi pentru celelalte structuri studiate şi în acest caz este greu de definit un set de operatori general valabil.

* Din mulțimea seturilor posibile se propune setul prezentat în [8.3.2.a].

TDA Arbore Binar Ordonat (ABO)

Modelul matematic: este un arbore binar, fiecare nod având asociată o cheie specifică. Pentru fiecare nod al arborelui este valabilă următoarea proprietate: cheia nodului respectiv este mai mare decât cheia oricărui nod al subarborelui său stâng şi mai mică decat cheia oricărui nod al subarborelui său drept.

Notatii:

TipCheie - tipul cheii asociate structurii nodului
TipElement - tipul asociat structurii unui nod
RefTipNod - referința la un nod al structurii
TipABO - tipul arbore binar ordonat
b: TipABO;
x,k: TipCheie;
e: TipElement;
p: RefTipNod;

[8.3.2.a]

Operatori:

1. ***Creaza****(b: TipABO);* - procedură care crează arborele binar vid ***b***;

2. ***Cauta****(x: TipCheie, b: TipABO): RefTipNod;* - operator funcție care caută în arborele ***b*** un nod având cheia identică cu ***x*** returnând referința la nodul în cauză respectiv indicatorul vid dacă un astfel de nod nu există;

3. ***Actualizeaza****(e: TipElement, b: TipABO);* - caută nodul din arborele ***b*** care are aceeaşi cheie cu nodul ***e*** şi îi modifică conținutul memorând pe ***e*** în acest nod. Dacă un astfel de nod nu există, operatorul nu realizează nici o acțiune;

4. ***Insereaza****(e: TipElement, b: TipABO);* - inserează elementul ***e*** în arborele ***b*** astfel încât acesta să rămână un ABO;

5. ***SuprimaMin****(b: TipABO, e: TipElement);* - extrage nodul cu cheia minimă din arborele cu rădacina ***b*** şi îl returnează în ***e***. În urma suprimării arborele ***b*** rămâne un ABO;

6. ***Suprima****(x: TipCheie, b: TipABO);* - suprimă nodul cu cheia ***x*** din arborele ***b***, astfel încât arborele să rămână ordonat. Dacă nu există un astfel de nod, procedura nu realizeză nimic.

8.3.3. Tehnici de căutare în arbori binari ordonați

* Fie `b` o referință care indică rădăcina unui arbore binar ordonat, ale cărui noduri au structura definită în [8.3.3.a] şi

* Fie `x` un număr întreg dat.

* În aceste condiții funcția `Cauta(x,b)` precizată în secvența [8.3.3.b] execută căutarea acelui nod aparținând arborelui `b` care are cheia egală cu `x`,

  * Căutarea se realizează în conformitate cu procedeul descris în paragraful anterior.

  * Funcția `Cauta` returnează valoarea NIL dacă **nu** găseşte nici un nod cu cheia `x`, altminteri valoarea ei este egală cu pointerul care indică acest nod.

```
------------------------------------------------------------
{Structura de date Arbore Binar Ordonat}

TYPE RefTipNod=^TipNod;
     TipNod=RECORD
              cheie: TipCheie;                    [8.3.3.a]
              stang,drept: RefTipNod;
            END;
------------------------------------------------------------
{Căutare în ABO (Varianta iterativă)}

FUNCTION Cauta(x:TipCheie; VAR b:TipABO):RefTipNod;
  VAR gasit:boolean;
  BEGIN
    gasit:=false;
    WHILE(b<>NIL) AND NOT gasit DO              [8.3.3.b]
      BEGIN
        IF b^.cheie=x THEN gasit:=true ELSE
        IF x<b^.cheie THEN b:=b^.stang ELSE
          b:=b^.drept
      END;
    Cauta:=b
  END; {Cauta}
------------------------------------------------------------
```

* Acelaşi proces de căutare poate fi implementat şi în **variantă recursivă** ținând cont de faptul ca arborele binar este definit ca şi o structură de date recursivă.

* Varianta recursivă a căutării apare în secvența [8.3.3.c].

  * Se face însă precizarea că această implementare este **mai puțin performantă** deoarece principial căutarea în arborii binari ordonați este o operație pur secvențială care **nu** necesită memorarea drumului parcurs.

```
------------------------------------------------------------
{Căutare în ABO (Varianta recursivă)}

FUNCTION CautaRecursiv(x:TipCheie; b:TipABO):RefTipNod;
  BEGIN
    IF b=NIL THEN
        CautaRecursiv:=b
     ELSE
```

```
        IF x<b^.cheie THEN
          b:=CautaRecursiv(x,b^.stang)                    [8.3.3.c]
         ELSE
          IF x>b.cheie THEN
            b:=CautaRecursiv(x,b^.drept)
           ELSE
            CautaRecursiv:=b
  END; {CautaRecursiv}
--------------------------------------------------------------
```

8.3.4. Inserția nodurilor în ABO. Crearea arborilor binari ordonați

- În cadrul acestui paragraf se tratează:
  - **(1) Inserția nodurilor** într-un arbore binar ordonat
  - (2) Problema **construcției unui arbore binar ordonat**, pornind de la o mulțime dată de noduri.
- Procesul de creare al unui ABO constă în **inserția** câte unui nod într-un arbore binar ordonat care inițial este vid.
  - Problema care se pune este aceea de a executa inserția de o asemenea manieră încât arborele să rămână **ordonat** şi după adăugarea noului nod.
  - Acesta se realizează **traversând** arborele începând cu rădăcina şi selectând fiul **stâng** sau fiul **drept**, după cum cheia de inserat este mai **mică** sau mai **mare** decât cheia nodului parcurs.
  - Aceasta proces se **repetă** până când se ajunge la un pointer NIL.
  - În continuare inserția se realizează modificând acest pointer astfel încât să indice noul nod.
- Se precizează că inserția noului nod **trebuie** realizată chiar dacă arborele conține deja un nod cu cheia egală cu cea nouă.
  - În acest caz, dacă se ajunge la un nod cu cheia egală cu cea de inserat, se procedează ca şi cum aceasta din urmă ar fi **mai mare**, deci se trece la fiul **drept** al nodului curent.
  - În felul acesta la parcurgerea în **inordine** a arborelui binar ordonat se obține o metodă de **sortare stabilă** (Vol.1 &3.1).
- În fig.8.3.4.a se prezintă inserția unei noi chei cu numărul `8` în structura existentă de arbore ordonat.
  - La parcurgerea în inordine a acestui arbore, se observă că cele două chei egale sunt parcurse în ordinea în care au fost inserate.

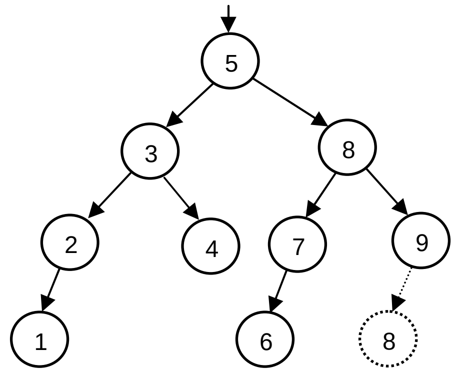

Fig.8.3.4.a. Inserția unui nod nou cu o cheie existentă

- În continuare se prezintă o **procedură recursivă** pentru inserția unui nod într-un arbore binar ordonat, astfel încât acesta să rămână ordonat.

- Se precizează că inițial, arborele poate fi vid.

- Structura de arbore la care se vor face referiri este cea precizată în secvența [8.3.3.a].

- Procedura `Insereaza1` realizează inserția unui nod cu cheia `x` într-un arbore binar ordonat [8.3.4.a].

    - Se precizează că `x` este un număr întreg reprezentând cheia nodului de inserat şi `b` un pointer care indică rădăcina arborelui

```
------------------------------------------------------------
{Inserţia unui nod într-un arbore binar ordonat (Varianta 1)}

PROCEDURE Insereaza1(x:TipCheie; VAR b:TipABO);
  BEGIN
    IF b<> NIL THEN
        IF x<b^.cheie THEN
            Insereaza(x,b^.stang)
          ELSE
            Insereaza(x,b^.drept)                        [8.3.4.a]
      ELSE {b este NIL}
        BEGIN
          new(b); {completarea înlănțuirii}
          b^.cheie:=x; b^.stang:=NIL; b^.drept:=NIL
        END
  END; {Insereaza1}
------------------------------------------------------------
```

- Se observă că pentru funcționarea corectă a acestei proceduri este esențial ca `b` să fie parametru variabil, deoarece numai astfel noua valoare pe care o primeşte `b` prin instrucțiunea `new(b)`, se asignează şi parametrului actual corespunzător.

- În secvența [8.3.4.b] se prezintă un fragment de **program principal** care utilizează procedura de mai sus în vederea creării unui arbore binar ordonat.

    - Se presupune că:

* (1) Toate cheile sunt diferite de zero,

* (2) Cheile se citesc de la dispozitivul de intrare

* (3) Secvența de chei se încheie cu o cheie fictivă egală cu zero pe post de terminator.

```
------------------------------------------------------------
{Construcţia unui arbore binar ordonat}

VAR radacina:RefTipNod;
    c:TipCheie;
  BEGIN
    radacina:=NIL;
    Read(c);                                        [8.3.4.b]
    WHILE c<>0 DO
      BEGIN
        Insereaza(c,radacina);
        Read(c)
      END
  END;
------------------------------------------------------------
```

* În continuare se descrie o **variantă nerecursivă** a procedurii `Inserează`.

  * În cadrul acestei variante se disting două părți și anume:

    * **(1) Parcurgerea** arborelui pentru găsirea locului unde trebuie inserat noul nod

    * **(2) Inserția** propriu-zisă.

* Prima parte se implementează cu ajutorul a **doi pointeri** `q1` şi `q2`, urmând un algoritm similar celui utilizat la liste (tehnica celor doi pointeri - Vol.1 &6.4.2).

  * Cei doi pointeri indică mereu două noduri "**consecutive**" ale arborelui:

    * `q2^` este nodul curent (inițial rădăcina),

    * `q1^` este fiul său stâng sau fiul drept, după cum `x`, cheia care se caută, este mai mică respectiv mai mare decât cheia nodului curent indicat de `q2`.

  * Pointerii avansează din nod în nod de-a lungul arborelui, până când pointerul `q1` devine `NIL`, moment în care se realizează inserția propriu-zisă.

  * Se precizează că este nevoie şi de o variabilă întreagă `d`, pentru a preciza dacă nodul nou trebuie inserat ca fiu stâng sau ca fiu drept al lui `q2^`.

    * Această variabilă se asignează în timpul parcurgerii arborelui şi se testează în cadrul inserției propriu-zise [Wi76].

* Spre deosebire de varianta recursivă în care traseul parcurs este **memorat implicit** de către mecanismul de implementare al recursivității cu ajutorul unei stive, în acest caz **nu** este nevoie de stivă întrucât **nu** trebuie să se revină în arbore decât cu un singur nivel

(pentru a realiza înlănțuirea), motiv pentru care sunt suficienți doi pointeri consecutivi (fig.8.3.4.b (b)).

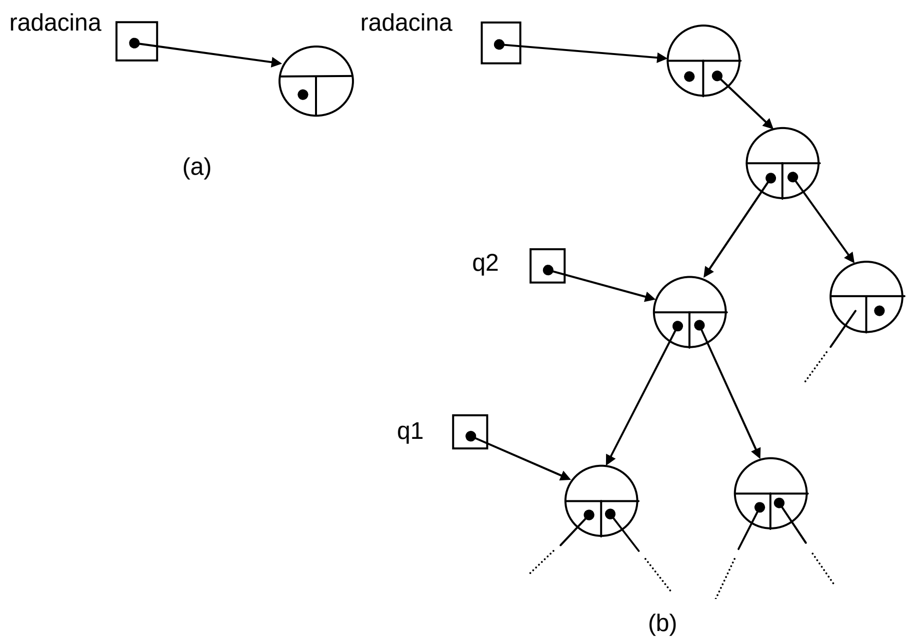

Fig.8.3.4.b. Arbori binari ordonați. Tehnica celor doi pointeri

- Procedura care realizează inserția într-un **arbore binar ordonat** în manieră nerecursivă apare în secvența [8.3.4.c].

```
------------------------------------------------------------
{Inserţia în ABO (Varianta nerecursivă)}

PROCEDURE InsereazaNerecursiv(x:TipCheie; b:TipABO);
  VAR q1,q2:RefTipNod;
      d:integer;
  BEGIN
    q2:=b;
    q1:=q2^.drept;
    d:=1;
    WHILE q1<>NIL DO
      BEGIN
        q2:=q1;
        IF x<q1^.cheie THEN
            BEGIN
              q1:=q1^.stang;
              d:=-1.
            END
          ELSE
            BEGIN
              q1:=q1^.drept;                          [8.3.4.c]
              d:=1
            END
      END; { terminare parcurgere}
    new(q1); {inserţie}
    q1^.cheie:=x;
    q1^.stang:=NIL;
    q1^.drept:=NIL
    IF d<0 THEN          {IF (x<q2^cheie) THEN ...}
        q2^.stang:=q1
      ELSE
```

```
        q2^.drept:=q1
  END; {InsereazaNerecursiv}
------------------------------------------------------------
```

- Este uşor de văzut că această procedură funcţionează corect **numai** dacă arborele are cel puţin un nod.

- Din acest motiv în implementarea structurii arborelui se utilizează **tehnica nodului fictiv**.

- Astfel iniţial arborele va conţine un **nod fictiv** a cărui înlănţuire pe dreapta indică primul **nod efectiv** al arborelui.

- În această accepţiune **arborele binar vid** arată ca şi în figura 8.3.4.b.(a).

- Drept consecinţă cei doi pointeri vor putea fi poziţionaţi în mod corespunzător chiar şi pentru arborele vid: `q2` indică nodul fictiv iar `q1` este `NIL`.

- De asemenea se face precizarea că se poate renunţa la variabila `d`.

    - Faptul că noul nod trebuie inserat ca fiu stâng sau ca fiu drept al lui `q2` se stabileşte comparând cheia lui `q2` cu cheia de inserat `x`.

    - Acest procedeu este sugerat ca şi comentariu în secvenţa [8.3.4.c.]

- Cu privire la crearea arborilor binari ordonaţi se poate menţiona faptul că **înălţimea** arborilor obţinuţi prin procedurile prezentate, depinde de **ordinea** în care se furnizează iniţial cheile.

    - Astfel, dacă spre exemplu secvenţa cheilor iniţiale este `5,3,8,2,4,7,9,1,6,` atunci se obţine arborele din figura 8.3.1.a stânga, având o înălţime minimă (`4`)

    - Dacă aceleaşi chei se furnizează în ordinea `7,2,8,1,6,9,3,5,4` atunci rezultă arborele mai puţin avantajos din aceeaşi figura dreapta cu înălţimea `6`.

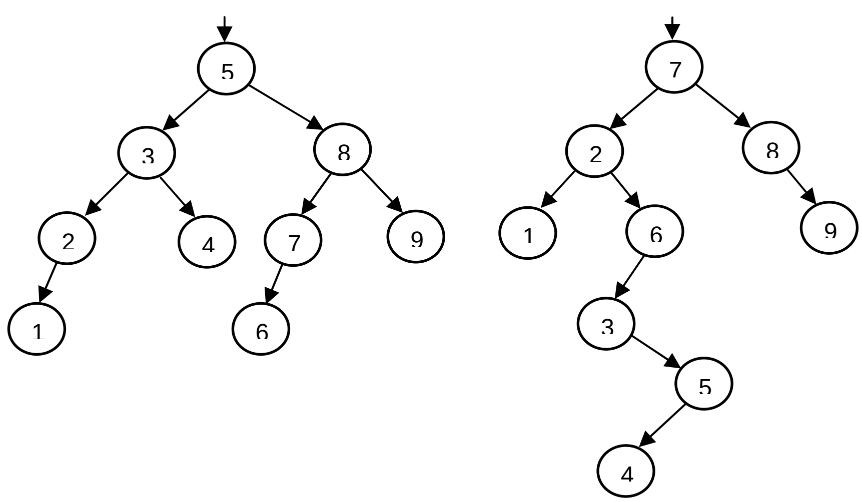

Fig.8.3.1.a. Arbori binari ordonaţi de diferite înălţimi (reluare)

- În cazul cel mai **defavorabil**, arborele poate degenera în **listă liniară**, lucru care se întâmplă în cazul în care cheile sunt furnizate în vederea inserţiei în **secvenţă ordonată crescător** respectiv **descrescător** (fig.8.3.4.c.(a),(b)).

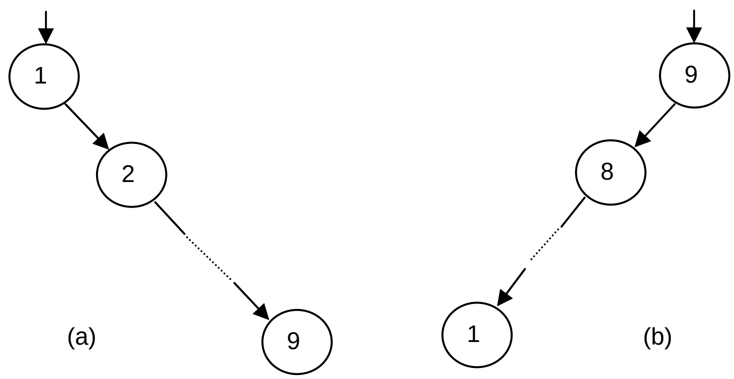

Fig.8.4.3.c. Arbori binari ordonaţi degeneraţi în liste liniare.

- Este evident faptul că în astfel de situaţii performanţa căutării scade catastrofal fiind practic egală cu cea a căutării într-o listă **liniară ordonată**.

- Din fericire, probabilitatea ca să apară astfel de situaţii este destul de redusă, fenomen ce va fi analizat mai târziu în cadrul acestui capitol.

8.3.5. Suprimarea nodurilor în arbori binari ordonaţi

- Se consideră o structură de **arbore binar ordonat** şi o cheie precizată `x`.

- Se cere să se **suprime** din structura de arbore nodul având cheia `x`.

    - Pentru aceasta, în prealabil se **caută** dacă există un nod cu o astfel de cheie.

    - Dacă **nu**, suprimarea s-a încheiat şi se emite eventual un mesaj de eroare.

    - În caz contrar se execută suprimarea propriu-zisă, de o asemenea manieră încât arborele să rămână **ordonat** şi după terminarea ei.

- Se disting două cazuri, după cum nodul care trebuie suprimat are:

    - (1) **Cel mult un fiu**

    - (2) **Doi fii.**

- **(1) Primul caz** se rezolvă conform figurii 8.3.5 (a,b,c) în care se prezintă cele trei variante posibile.

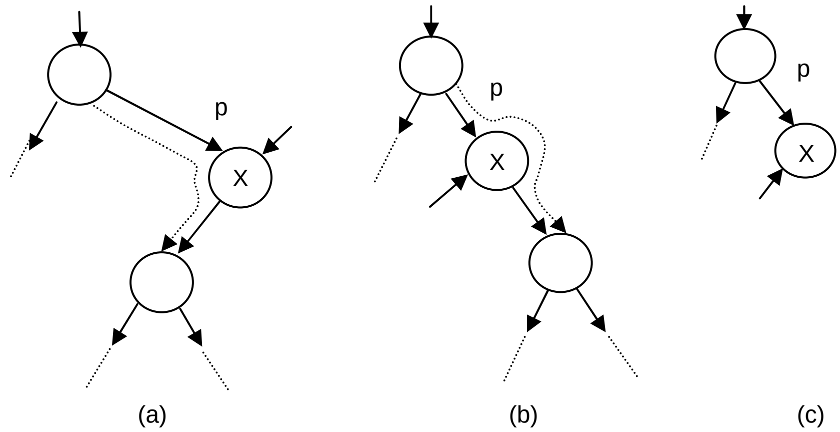

Fig.8.3.5.a. Suprimarea unui nod într-un ABO. Cazul 1.

- **Regula generală** care se aplică în acest caz este următoarea:
    - Fie `p` câmpul referinţă aparţinând tatălui nodului `x`, referinţă care indică nodul `x`.
    - Valoarea lui `p` se **modifică** astfel încât acesta să indice unicul fiu al lui `x` (dacă un astfel de fiu există - fig. 8.3.5.a (a),(b)) sau în caz contrar `p` devine `NIL` (fig.8.3.5.a (c)).

- Fragmentul de cod care apare în continuare ilustrează acest procedeu [8.3.5.a].

```
------------------------------------------------------------
{Suprimarea unui nod într-un ABO. Cazul 1: nodul de suprimat
are un singur sau nici un fiu}

q:=p;
IF q^.drept=NIL THEN
      p:=q^.stang
  ELSE                                              [8.3.5.a]
      IF q^.stang=NIL THEN
        p:=q^.drept;
------------------------------------------------------------
```

- Ca **exemplu**, se prezintă în continuare implementarea operatorului `SuprimaMin` care suprimă şi în acelaşi timp returnează **cel mai mic element** al unui arbore binar ordonat (secvenţa [8.3.5.b]).

    - **Cel mai mic** element al unui arbore binar ordonat, este cel mai din **stânga** nod al arborelui, nod la care se ajunge înaintând mereu spre stânga pornind de la rădacină.

    - Primul nod care **nu** are înlănţuire spre stanga (**nu** are fiu stâng) este nodul căutat.

    - Suprimarea lui este imediată în baza procedeului precizat mai sus.

```
------------------------------------------------------------
{Operatorul SuprimaMin în ABO}

PROCEDURE SuprimaMin(VAR b:TipABO; VAR min:TipElement);
```

```
  VAR temp:RefTipNod;
  BEGIN
    IF b<>NIL THEN
      IF b^.stang<>NIL THEN
          SuprimaMin(b^.stang, min)
        ELSE
          BEGIN                                    [8.3.5.b]
            min:=b^.info; temp:=b;
            b:=b^.drept;    {suprimare}
            DISPOSE(temp)
         END
  END; {SuprimaMin}
-------------------------------------------------------------
```

- Într-o manieră similară se poate implementa operatorul `SuprimaMax`

    - Acesta realizează suprimarea celui mai mare nod al arborelui, care este evident nodul situat cel mai la **dreapta** în arbore.

- (2) **Cel de-al doilea caz**, în care nodul cu cheia `x` are doi fii se rezolvă astfel:

    1. Se caută predecesorul nodului de suprimat `x` în ordonarea în **inordine** a arborelui.

        - Fie acesta `y`. Se demonstrează că nodul `y` există şi că el nu are fiu drept.

    2. Se modifică nodul `x`, asignând toate câmpurile sale, cu excepţia cîmpurilor `stâng` şi `drept` cu câmpurile corespunzătoare ale lui `y`.

        - În acest moment în structura de arbore, nodul `y` se găseşte în dublu exemplar: în locul său iniţial şi în locul fostului nod `x`.

    3. Se suprimă nodul `y` iniţial, conform fragmentului [8.3.5.a] deoarece nodul nu are fiu drept.

- Cu privire la nodul `y`, se poate demonstra că el se detectează după următoarea **metodă**:

    - Se construieşte o secvenţă de noduri care începe cu fiul **stâng** al lui `x`, după care se alege drept succesor al fiecărui nod, fiul său **drept**

    - Primul nod al secvenţei care **nu** are fiu drept este `y` (fig.8.3.5.b).

        - Este de fapt **cel mai mare nod** al subarborelui stâng al subarborelui binar care are rădăcina `x`.

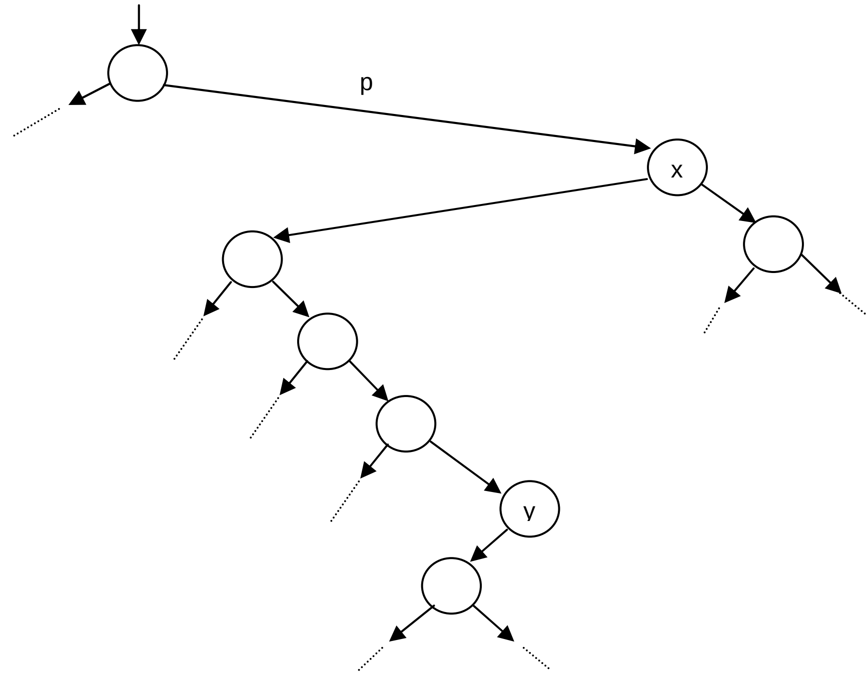

Fig. 8.3.5.b. Suprimarea unui nod într-un ABO. Cazul 2.

- Procedura care realizează **suprimarea** unui nod într-o structură de arbore binar ordonat apare în secvenţa [8.3.5.c].

  - Procedura locală `SuprimaPred`, caută predecesorul în inordine al nodului `x`, realizând suprimarea acestuia conform metodei descrise (are cel mult un fiu).

  - După cum se observă, procedura `SuprimaPred` se utilizează numai în situaţia în care nodul `x` are doi fii.

```
------------------------------------------------------------
{Suprimarea unui nod într-un ABO. Cazul 2: nodul de suprimat
are doi fii}

PROCEDURE Suprima(x:TipCheie; VAR b:TipABO);
  VAR q:RefTipNod;

  PROCEDURE SuprimaPred(VAR r:RefTipNod);
    BEGIN
      IF r^.drept<>NIL THEN
          SuprimaPred(r^.drept)
        ELSE
          BEGIN
            q^.cheie:=r^.cheie;
            q^.numar:=r^.numar;
            q:=r;
            r:=r^.stang
          END
    END; {SuprimaPreded}

  BEGIN {Suprimare}
    IF b=NIL THEN
        WRITELN(' nodul nu se gaseste')        [8.3.5.c]
```

```
      ELSE
        IF x<p^.cheie THEN
            Suprimare(x,p^.stang)
          ELSE
            IF x>p^.cheie THEN
                Suprimare(x,p^.drept)
              ELSE
                BEGIN
                  q:=p;
                  IF q^.drept=NIL THEN
                      p:=q^.stang
                    ELSE
                      IF q^.stang=NIL THEN
                          p:=q^.drept
                        ELSE
                          SuprimaPred(q^.stang);
                  {DISPOSE(q)}
                END
  END; {Suprimare}
-------------------------------------------------------------
```

- Procedura `SuprimaPred`:
  - (1) Găseşte pointerul `r` care indică nodul având cea mai mare cheie, dintre cheile subarborelui stâng, al arborelui care are drept rădăcină nodul cu cheia `x` (nodul de suprimat).
  - (2) Înlocuieşte câmpurile nodului cu cheia `x`, indicat de pointerul `q`, cu câmpurile nodului indicat de `r` (cu excepția înlănțuirilor)
  - Suprimă nodul indicat de `r`, acesta din urmă având un singur fiu (sau niciunul).
- Pentru a ilustra comportarea acestei proceduri în fig.8.3.5.c se prezintă:
  - O structură de arbore binar ordonat (a),
  - Din care se suprimă în mod succesiv nodurile având cheile 7, 8, 4, şi 6 (fig.8.3.5.c (b-e)).

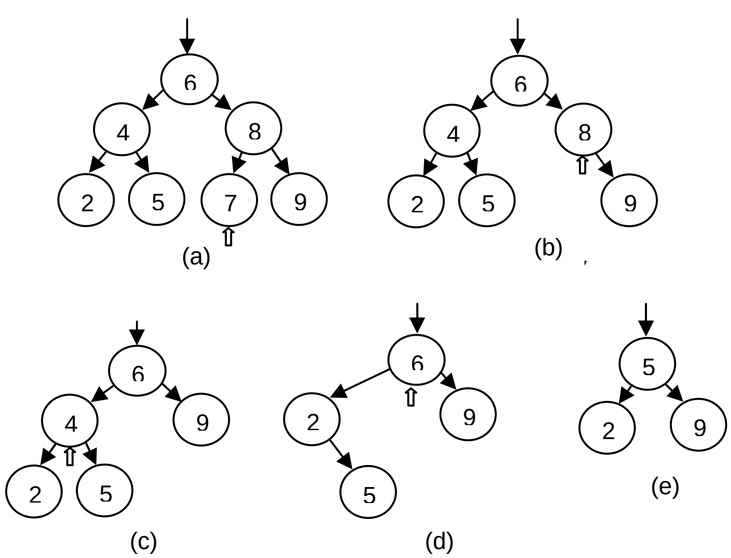

Fig. 8.3.5.c. Suprimarea nodurilor într-o structură de arbore binar ordonat

- Există şi o altă soluție de a rezolva suprimarea în cazul în care nodul `x` are doi fii şi anume:

    1. Se caută **succesorul** nodului `x` în ordonarea în inordine a cheilor arborelui. Se demonstrează că el există şi ca **nu** are fiu stâng.

    2. Pentru suprimare se procedează analog ca şi în cazul anterior, cu deosebirea că totul se realizează **simetric** (în oglindă).

- În acest caz de fapt se caută nodul cu cea mai mică cheie a subarborelui drept al subarborelui care-l are pe `x` drept rădăcină

- Pentru o mai bună înțelegere a celor prezentate se reaminteşte o **proprietate** a arborilor binari ordonați:

    - Proiecția pe abscisă a nodurilor unui arbore binar, conduce la ordonarea lor în inordine.

    - În cazul **arborilor binari ordonați** se obține de fapt secvența ordonată a cheilor arborelui.

8.3.6. Analiza căutării în arbori binari ordonați

- În general, în activitatea de programare se manifestă o anumită suspiciune față de căutarea şi inserția nodurilor într-o structură de **arbore binar ordonat**.

- Această suspiciune este motivată de faptul că programatorul în general **nu** are controlul creşterii arborelui şi ca atare **nu** poate anticipa cu suficientă precizie forma acestuia.

- După cum s-a precizat, efortul de căutare al unei chei variază între O$(\log_2 n)$ pentru arborele binar perfect echilibrat (de înălțime minimă) şi O$(n/2)$ pentru arborele degenerat într-o listă liniară.

- Cele două situații reprezintă extremele situațiilor reale iar probabilitatea ca ele să apară în este în general redusă [Wi76].

- Cazul general care va fi analizat în continuare, se referă la:

    - Determinarea lungimii medii a_n a drumului de căutare, corespunzător tuturor celor `n` chei şi tuturor celor `n!` arbori care pot fi generați pornind de la cele `n!` permutări ale celor `n` chei originale.

    - Se consideră că cele `n` chei sunt distincte având valorile `1,2,...,n,` şi se presupune că sosesc în ordine aleatoare cu o distribuție normală a probabilității de apariție.

    - În acest context **lungimea medie a drumului de căutare** într-un arbore binar cu `n` noduri, a_n se defineşte ca fiind o sumă de `n` termeni, fiecare termen fiind produsul dintre nivelul unui nod al arborelui şi probabilitatea sa de acces.

- Dacă se presupune că toate nodurile sunt în mod egal căutate (au probabilitatea de acces `1/n`), atunci formal lungimea medie a drumului de căutare a_n apare în [8.3.6.a] unde p_i este lungimea drumului la nodul `i` (adîncimea nodului `i`).

$$a_n = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} p_i \qquad [8.3.6.a]$$

- Calculând valoarea lungimii medii a drumului de căutare a_n se ajunge la formula recursivă [8.3.6.g].

$$a_n = \frac{1}{n^2}((n^2-1)a_{n-1} + 2n - 1) \qquad [8.3.6.g]$$

- Pe de altă parte, a_n poate fi exprimat într-o formă nerecursivă utilizând termenii **funcției armonice** `H` [8.3.6.h] după cum se prezintă în relația [8.3.6.i]

$$H_n = 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \ldots + \frac{1}{n} \qquad [8.3.6.h]$$

$$a_n = 2\frac{n+1}{n}H_n - 3 \qquad [8.3.6.i]$$

- Se poate verifica faptul că relația [8.3.6.i] verifică relația recursivă [8.3.6.g].

- Dar valoarea aproximativă a lui H_n poate fi determinată în baza formulei lui Euler [8.3.6.j].

$$H_n = \gamma + \ln(n) + \frac{1}{12n^2} + \ldots \qquad [8.3.6.j]$$

---

unde $\gamma \approx 0.577$ este constanta lui Euler.

- Dacă se înlocuieşte această valoare în formula [8.3.6.i] rezultă următoarea valoare pentru lungimea media a drumului de căutare într-un **arbore binar ordonat oarecare** cu `n` chei [8.3.6.k].

$$a_n \approx 2[\ln(n) + \gamma] = 2\ln(n) - c \qquad [8.3.6.k]$$

- Întrucât lungimea medie a drumului de căutare într-un **arbore binar perfect echilibrat** este [8.3.6.l]:

$$a_n^{/} = \log_2(n) - 1 \qquad [8.3.6.l]$$

---

* Neglijând termenii constanți care pentru valori mari ale lui n devin neglijabili, obținem relația finală [8.3.6.m].

$$\lim_{n\to\infty}\frac{a_n}{a_n^{/}}=\frac{2\ln(n)}{\log_2(n)}=\frac{2\ln(n)}{\frac{\ln(n)}{\ln 2}}=2\ln 2\approx 1.386 \qquad [8.3.6.m]$$

----

* **Concluzia** este că înlocuind arborele binar perfect echilibrat cu un arbore binar aleatoriu, efortul de căutare crește în medie cu 39 %.

* Desigur, creşterea acestui efort poate fi mult mai mare, dacă arborele aleatoriu este nefavorabil, spre exemplu degenerat într-o listă, dar această situație are o probabilitate foarte mică de a se realiza.

* Cele 39 % impun practic limita efortului adițional de calcul care poate fi cheltuit în mod profitabil pentru reorganizarea structurii după inserarea cheilor.

* În acest sens un rol esențial îl joacă **raportul** dintre numărul de accese la noduri (căutări) şi numărul de inserții realizate în arbore.

* Cu cât acest raport este mai mare cu atât reorganizarea structurii este mai justificată.

* În general valoarea 39 % este suficient de redusă pentru ca în majoritatea aplicațiilor să se recurgă la tehnici directe de inserare şi să **nu** se facă uz de reorganizare decât în situații deosebite.

8.3.7. Arbori binari parțial ordonați

* O structură aparte de arbore binar o reprezintă structura de arbore binar **parțial ordonat**.

* Caracteristica esențială a unui astfel de arbore este aceea că cheia oricărui nod **nu** este mai mare (mică) decât cheile fiilor săi.

* Un exemplu de astfel de arbore apare în figura 8.3.7.a.

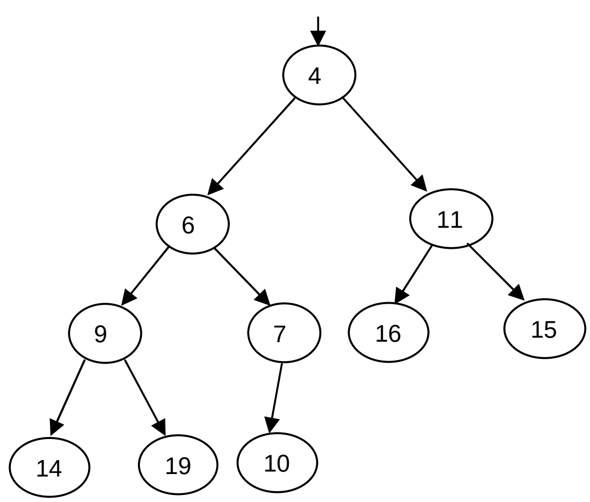

Fig.8.3.7.a. Arbore binar parțial ordonat

- Deoarece un arbore binar parțial ordonat este de fapt un arbore binar, se poate realiza o reprezentare eficientă a sa cu ajutorul unui tablou liniar aplicând tehnica specificată la paragraful 8.2.4.1.

- Această reprezentare este cunoscută şi sub numele de **ansamblu** (heap) şi a fost definită în partea I (sortare prin metoda ansamblelor - Vol.1 &3.2.5.)

- La o analiză mai atentă se observă că de fapt un **ansamblu** este din punct de vedere al reprezentării un **arbore binar complet**.

- Spre exemplu arborele binar parțial ordonat din figura 8.3.7.a apare reprezentat ca un ansamblu în figura 8.3.7.b.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	6	11	9	7	16	15	14	19	10

Fig.8.3.7.b. Reprezentarea unui arbore binar parțial ordonat ca un ansamblu

  - Structura ansamblu permite implementarea eficientă şi foarte elegantă atât a unor metode de sortare (sortarea prin metoda ansamblelor - Vol.1 &3.2.5) cât şi a unor structuri de date derivate din liste (cozi bazate pe prioritate - Vol.1 &6.5.5.3).

8.3.8. Aplicații ale arborilor binari ordonați

8.3.8.1. Problema concordanței

- În cadrul acestui paragraf se propune reluarea **problemei concordanței** prezentată în Vol.1 şi rezolvarea ei cu ajutorul structurilor de date de tip arbore.

- Se reaminteşte că **problema concordanței** constă de fapt în **determinarea frecvențelor de acces** ale cuvintelor unui text.

- **Problema** se formulează astfel:

  - Se consideră un text format dintr-o succesiune de cuvinte.

  - Se parcurge textul şi se delimitează cuvintele.

  - Pentru fiecare cuvânt se verifică dacă **este** sau **nu** la prima apariție.

  - În caz afirmativ cuvântul se înregistrează şi contorul asociat se inițializează pe valoarea 1

  - În caz negativ se incrementează contorul asociat cuvântului care memorează numărul de apariții

    * În final se dispune de **lista** (ordonată) a tuturor cuvintelor şi de numărul de apariţii ale fiecăruia.

* În acest scop, nodurile reprezentând cuvintele sunt organizate într-o **structură de arbore binar ordonat**, pornind de la un arbore vid.

* Procesul se desfăşoară după cum urmează

    * Se citeşte un nou cuvânt şi se caută în arbore:

        * Dacă **nu** se găseşte atunci cuvântul se inserează

        * Dacă cuvântul se găseşte, atunci se incrementează contorul de apariţii al cuvântului respectiv

* Procesul continuă până la epuizarea tuturor cuvintelor textului analizat

* Se presupune că un nod al structurii **arbore binar ordonat** are structura precizată în secvenţa [8.3.8.1.a].

```
------------------------------------------------------------
{Problema concordanţei. Implementare bazată pe arbori binari
ordonaţi}

TYPE RefTipNod=^cuvant
     cuvant=RECORD
              cheie:integer;                    [8.3.8.1.a]
              contor:integer;
              stang,drept:RefTipNod
            END;
------------------------------------------------------------
```

* Fie `radacina` o variabilă pointer care indică rădăcina arborelui binar ordonat.
* Programul care rezolvă problema concordanţei apare în secvenţa [8.3.8.1.b].

```
------------------------------------------------------------
PROGRAM Concordanta;

TYPE  RefTipNod=^cuvant;
      cuvant=RECORD
               cheie:integer;
               contor:integer;
               stang,drept:RefTipNod
             END;
VAR radacina:RefTipNod; cuv:integer;

PROCEDURE Imprarbore(r:RefTipNod);
  BEGIN
    IF r<>NIL THEN
      BEGIN
        Imprarbore(r^.stang);
        WRITELN(r^.cheie,r^.contor);
        Imprarbore(r^.drept)
      END
  END; {Imprarbore}

PROCEDURE Cauta(x:integer; VAR p:RefTipNod);
  BEGIN
```

```
    IF p=NIL THEN {cuvântul nu se găseşte, deci inserţie}
      BEGIN
        new(p);                                     [8.3.8.1.b]
        p^.cheie:=x; p^.contor:=1;
        p^.stang:=NIL; p^.drept:=NIL
      END
    ELSE
      IF x<p^.cheie THEN
          Cauta(x,p^.stang)
        ELSE
          IF x>p^.cheie THEN
              cauta(x,p^.drept)
            ELSE {cuvântul s-a găsit, incrementare contor}
              p^.contor:=p^.contor+1
  END; {Cauta}

BEGIN {PROGRAM principal}
  radacina:=NIL; {*}
  Read(cuv);
  WHILE cuv<>0 DO
    BEGIN
      Cauta(cuv,radacina);
      Read(cuv)
    END;
  Imprarbore(radacina)
END.
---------------------------------------------------------
```

- Pentru simplificare se presupune ca **textul** analizat constă dintr-o succesiune de **numere întregi** care modelează cuvintele textului, iar cifra `0` este utilizată ca **terminator**.

- Textul se introduce prin furnizarea numerelor de la tastatură.

- Procedura `Cauta` realizează următoarele:

    - (1) Caută cheia `cuv` în arborele indicat de pointerul `radacina`

    - (2) Dacă **nu** o găseşte, inserează cheia în arbore

    - (3) Dacă găseşte cheia incrementează contorul corespunzător

- După cum se observă, această procedură este o **combinaţie** a căutării şi creeării arborilor binari ordonaţi.

- Metoda de **parcurgere** a arborelui este cea prezentată la căutarea în arbori binari ordonaţi varianta recursivă (&8.3.3)

- Dacă **nu** se găseşte nici un nod cu cheia `cuv` atunci are loc inserţia similară celei utilizate în cadrul procedurii `Insereaza1` definită la inserţia în arbori binari ordonaţi varianta 1 (&8.3.4)

- Procedura recursivă `Imprarbore` parcurge nodurile arborelui în inordine afişându-le unele sub altele, fără a reflecta însă şi structura arborelui, element care diferenţiază această procedură de cea prezentată în secvenţa [8.2.7.1.a.].

8.5. Arbori binari echilibrați. Arbori AVL

8.5.1. Definirea arborilor echilibrați AVL

- Din **analiza** căutării în **arbori binari ordonați** prezentată în &8.3.6. rezultă în mod evident că o procedură de inserare care restaurează structura de arbore astfel încât ea să fie **tot timpul** *perfect echilibrată* **nu** este viabilă, deoarece activitatea de restructurare este foarte **complexă**.

- Cu toate acestea sunt posibile anumite **ameliorări**, dacă termenul **"echilibrat"** este definit într-o manieră **mai puțin strictă**.

- Astfel de criterii de echilibrare "**imperfectă**" pot conduce la **tehnici** mai simple de reorganizare a structurilor de arbori binari ordonați, al căror cost deteriorează într-o măsură redusă performanța medie de căutare.

- Una dintre aceste definiții ale echilibrării **arborilor binari ordonați** este cea propusă de **Adelson, Velskii** şi **Landis** în 1962 şi care are următorul enunț:

  - Un arbore binar ordonat este **echilibrat** dacă şi numai dacă înălțimile celor doi subarbori ai săi diferă cu cel mult 1.

- Arborii care satisfac acest criteriu se numesc "**arbori AVL**" după numele inventatorilor.

- În cele ce urmează, aceşti arbori vor fi denumiți "**arbori echilibrați**".

  - Se atrage atenția asupra faptului că arborii perfect echilibrați sunt de asemenea arbori de tip AVL.

- Această definiție are câteva avantaje:

  - (1) Este foarte **simplă**

  - (2) Conduce la o **procedură** viabilă de re-echilibrare

  - (3) Asigură o **lungime medie a drumului de căutare** practic identică cu cea a unui **arbore perfect echilibrat.**

- În acest context se vor studia următorii operatori definți în cadrul structurii **arbore echilibrat**:

  1° **Inserția** unui nod cu o cheie dată;

  2° **Suprimarea** unui nod cu o cheie dată.

- Toți aceşti operatori necesită un **efort de calcul** de ordinul O*(log n),* unde n este numărul nodurilor structurii, chiar în cel mai defavorabil caz.

- Optimul este atins de arborii echilibrați având un număr de noduri $n=2^k-1$.

8.5.2. Inserția nodurilor în arbori echilibrați AVL

- Se dă un arbore AVL având rădăcina `R` şi pe `S` de înălțime h_S şi pe `D` de înălțime h_D, pe post de subarbori stâng respectiv drept

    - Se cere să se insereze un nod nou în acest arbore.

- În cazul **inserției** se pot distinge trei cazuri.

    - Se presupune că nodul nou se inserează în **subarborele stâng S**, determinând creşterea cu 1 a înălțimii acestuia.

        1. $h_S = h_D$: în urma inserției `S` şi `D` devin de înălțimi inegale, fără însă a viola criteriul echilibrului.

        2. $h_S < h_D$: în urma inserției `S` şi `D` devin de înălțimi egale, echilibrul fiind îmbunătățit.

        3. $h_S > h_D$: criteriul echilibrului este violat şi arborele trebuie **reechilibrat**.

- Astfel, în arborele echilibrat din figura 8.5.3.a:

    - Nodurile `9` sau `11` pot fi inserate **fără** reechilibrare.

    - Inserția unuia din nodurile `1,3,5` sau `7` necesită însă **reechilibrarea** arborelui.

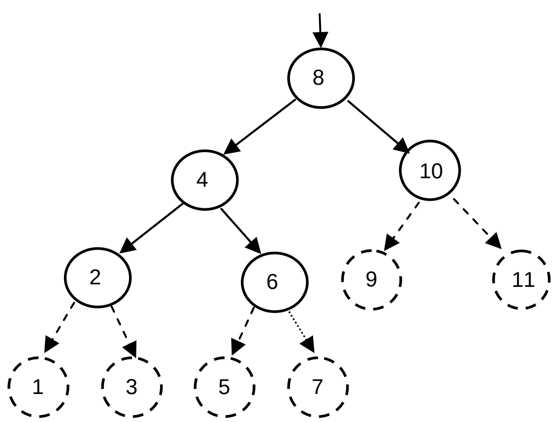

Fig.8.5.3.a. Arbore echilibrat AVL

- O analiză atentă a situațiilor posibile care rezultă în urma inserției evidențiază faptul că există numai **două configurații** care necesită tratamente speciale.

- Celelelate configurații pot fi reduse la aceste două situații din considerente de **simetrie.**

    - Prima situație se referă la inserția nodurilor `1` sau `3` în arborele reprezentat cu linie continuă în figura 8.5.3.a

    - Cea de-a doua sitație se referă la inserția nodurilor `5` sau `7` în arborele din figura 8.5.3.a

    - Cele două situații sunt prezentate în figurile 8.5.3.b şi 8.5.3.c, fiecare în câte trei ipostaze (a), (b) şi (c) care evoluează de la simplu la complicat.

- Cele două situații sunt denumite cazul "**1 Stânga**" respectiv cazul "**2 Stânga**".

- Ambele cazuri presupun creşterea **subarborelui stâng** `S`, ca atare reprezintă un caz stânga.

    - **Cazul 1 Stînga** presupune creşterea **subarborelui stâng** al **subarborelui stâng** al arborelui în cauză,

    - **Cazul 2 Stânga** presupune creşterea **subarborelui drept** al **subarborelui stâng** al arborelui în cauză.

- Elementele adăugate prin inserție apar cu linie punctată.

- Prin transformări simple, structurile de arbori se reechilibrează.

    - În **cazul 1 Stânga** este vorba despre o rotație simplă de două noduri `A` respectiv `B`

    - În cazul **2 Stânga** este vorba despre o rotație dublă în care sunt implicate trei noduri: `A`, `B` şi `C`.

        - Se subliniază faptul că arborii AVL fiind arbori ordonați, singurele mişcări permise ale nodurilor sunt cele pe verticală.

- Pozițiile relative ale proiecțiilor pe orizontală ale nodurilor aparținând unui arbore AVL, trebuie să rămână nemodificate.

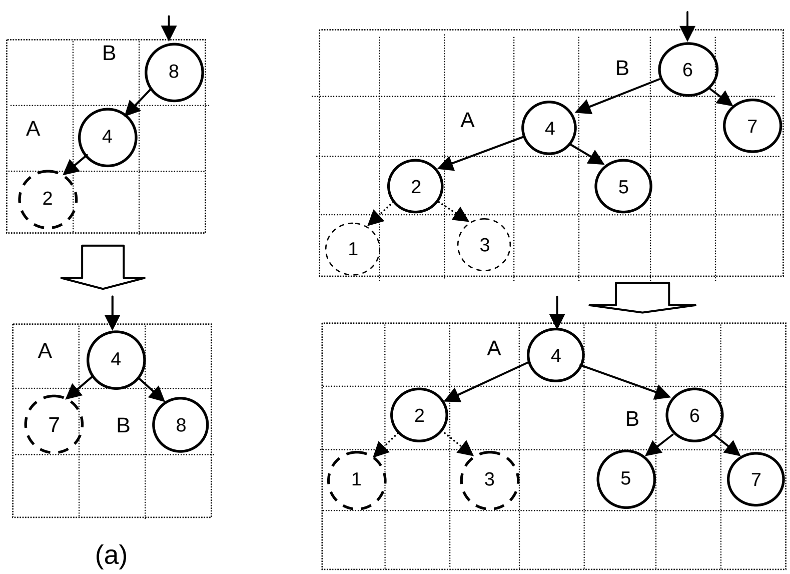

(a) (b)

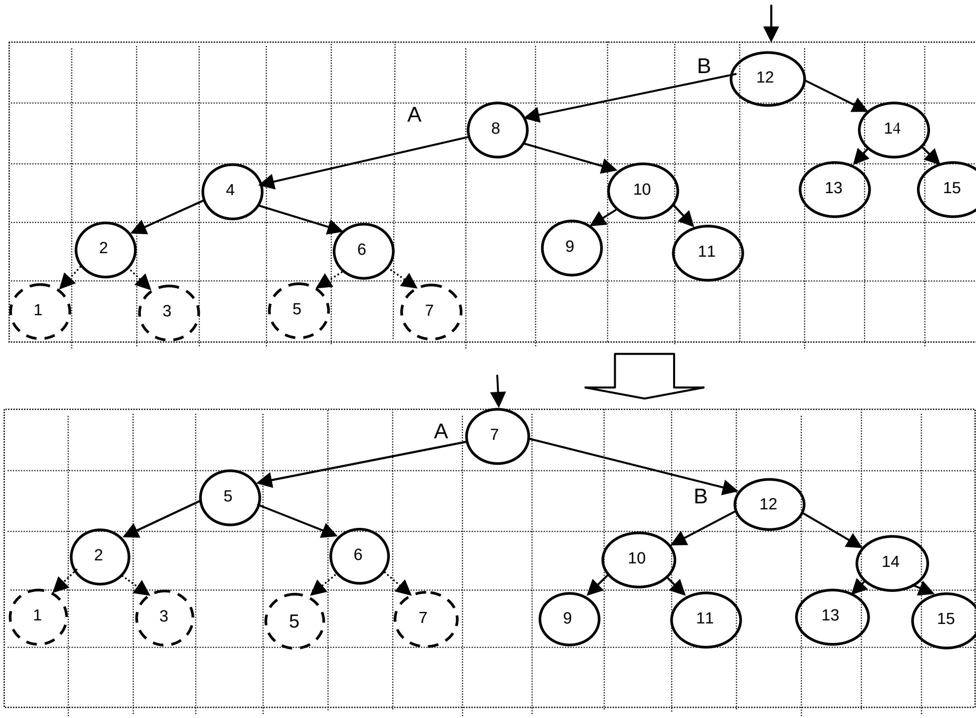

(c)

Fig.8.5.3.b. Echilibrarea arborilor AVL. Cazul **1Stânga**

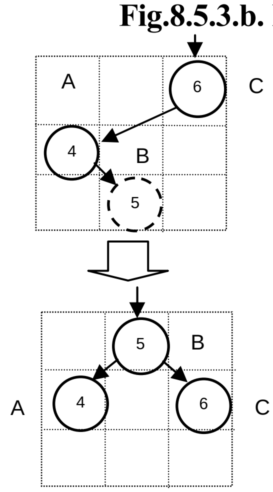

(a)

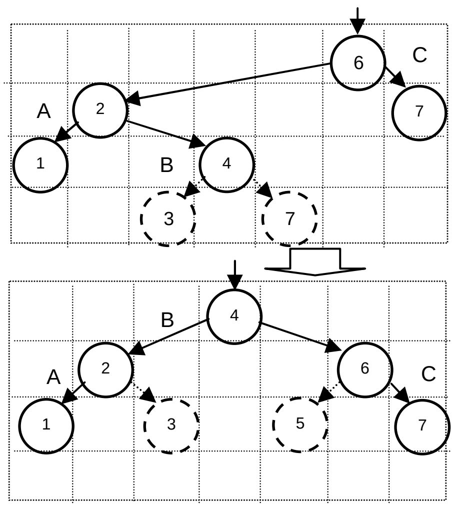

(b)

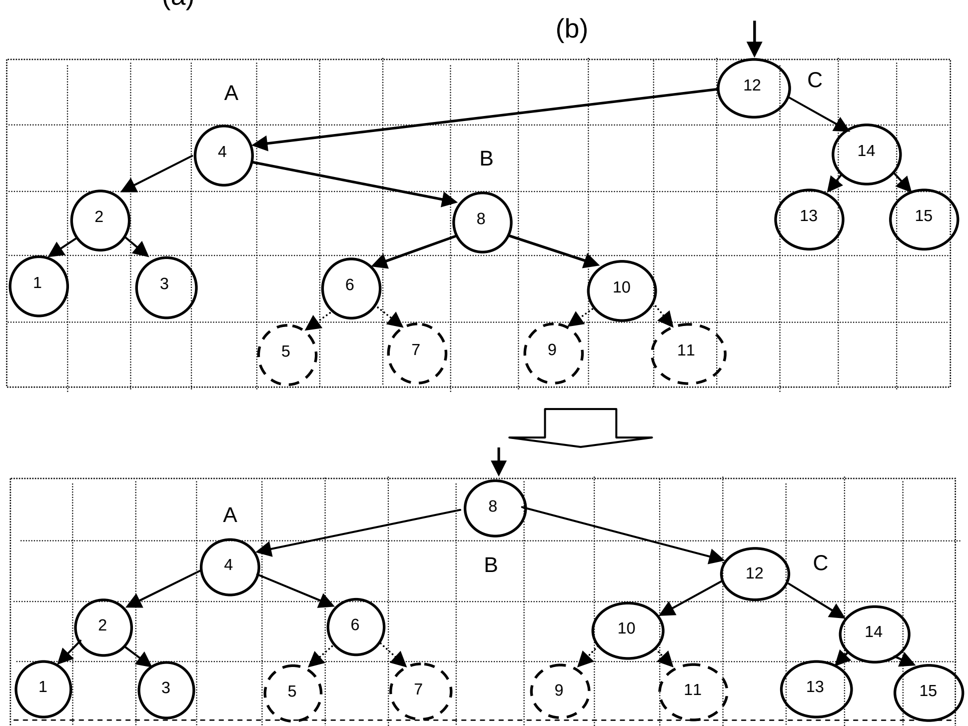

Fig.8.5.3.c. Echilibrarea arborilor AVL. Cazul **2 Stânga**

- Sinteza acestor cazuri precum şi modul sintetic în care se realizează procesul de echilibrare pentru cazurile pe stânga sunt prezentate în figurile 8.5.3.d şi 8.5.3.e.

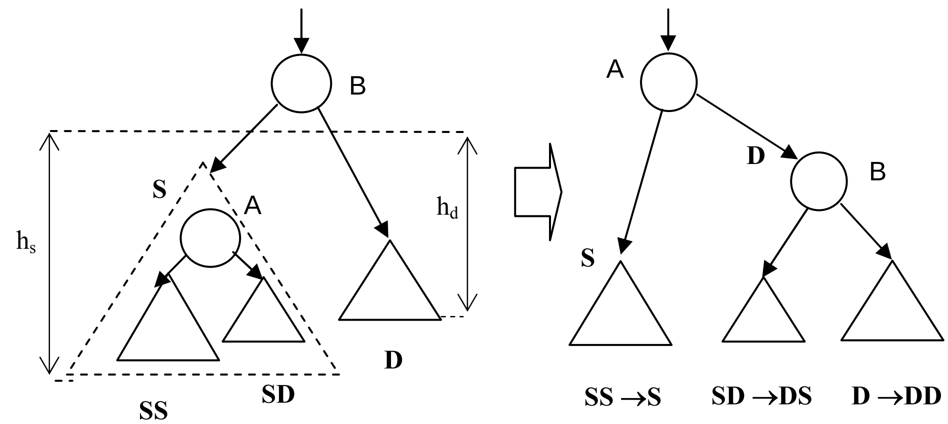

Fig.8.5.3.d. Echilibrarea arborilor AVL**. Cazul 1 Stânga**. Schema generală

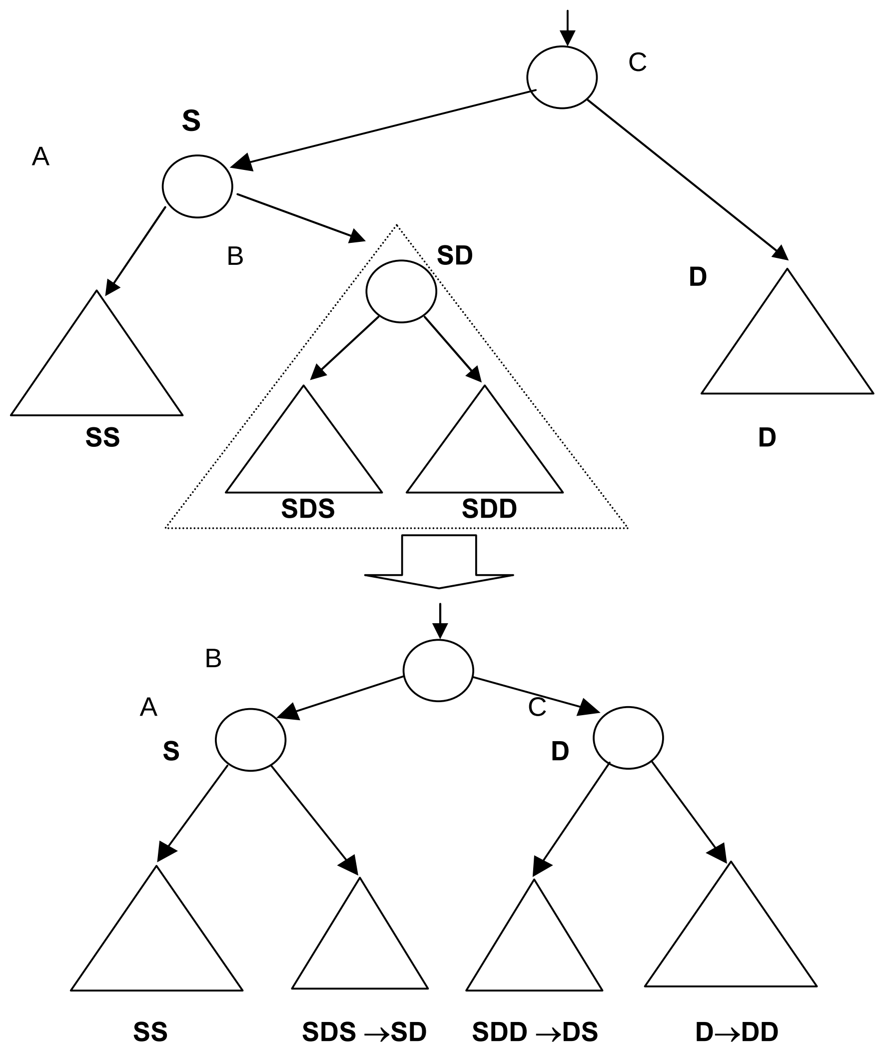

Fig.8.5.3.e. Echilibrarea arborilor AVL. **Cazul 2 Stânga**. Schema generală

* Aceleaşi scheme sintetice de data aceasta pentru cazurile pe **dreapta** apar în figurile 8.5.3.f respectiv 8.5.3.g.

    * Este vorba despre cazurile **1** respectiv **2 Dreapta**.

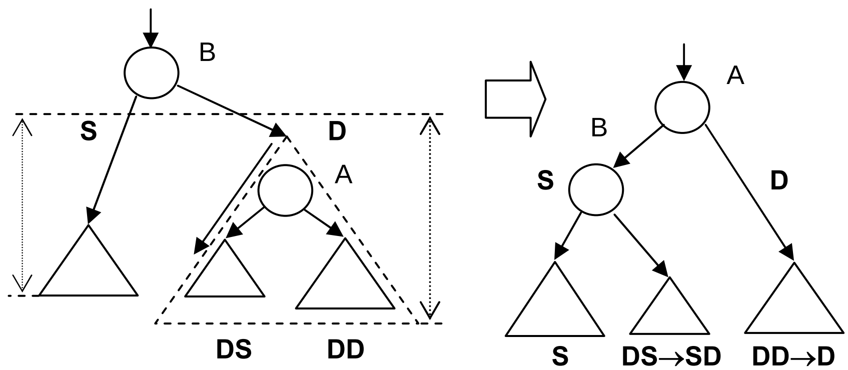

Fig.8.5.3.f. Echilibrarea arborilor AVL. **Cazul 1 Dreapta**. Schema generală

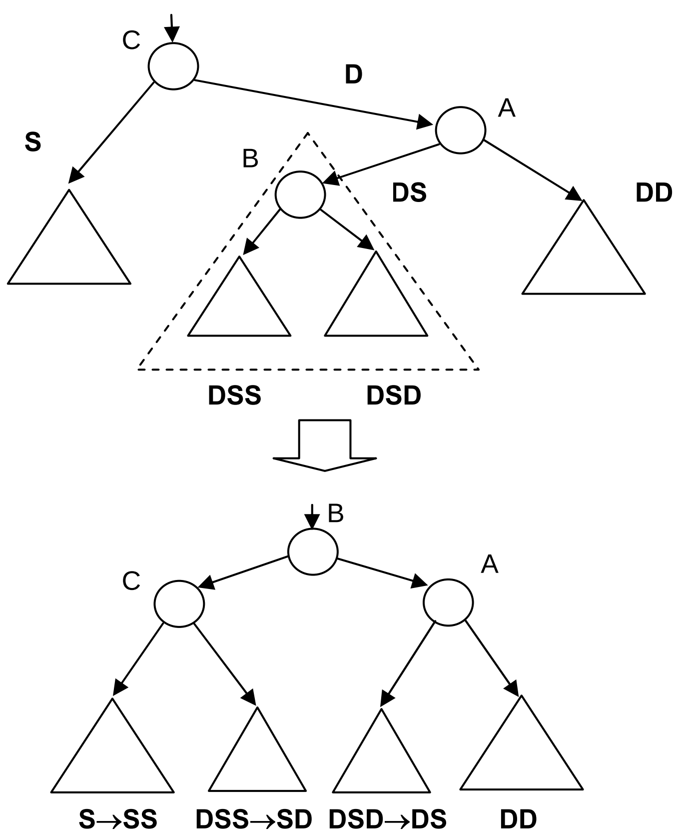

Fig.8.5.3.g. Echilibrarea arborilor AVL. **Cazul 2 Dreapta**. Schema generală

* De această dată a crescut **subarborele drept** al arborelui original şi e necesară reechilibrarea.

* În oglindă cu cazurile pe **stânga** şi aici distingem:

    - **Cazul 1 Dreapta** care presupune creşterea **subarborelui drept** al **subarborelui drept** al arborelui original,

    - **Cazul 2 Dreapta** care presupune creşterea **subarborelui stâng** al **subarborelui drept** al arborelui original.

- Şi aici reechilibrarea se rezolvă prin **una** sau **două rotaţii** ale nodurilor `A` şi `B`, respectiv ale nodurilor `A`, `B` şi `C`.

- **Principial** procesului de **echilibrare** împreună cu modalitatea efectivă de **restructurare** apar pentru fiecare din cele două cazuri în figurile mai sus precizate.

- Un algoritm pentru inserţie şi reechilibrare depinde în **mod critic** de maniera în care este memorată informaţia referitoare la **situaţia echilibrului** arborelui.

- O soluţie este aceea prin care se atribuie fiecărui nod un **factor explicit** de echilibru.

    - Factorul de echilibru se referă la subarborele a cărui rădăcină o constituie nodul în cauză.

    - Factorul de echilibru al unui nod, va fi interpretat ca şi **diferenţa** dintre înălţimea **subarborelui său drept** şi înălţimea **subarborelui său stâng**.

- În acest caz structura unui nod devine [8.5.3.a]:

```
------------------------------------------------------------
{Structura unui nod al unui arbore AVL}

TYPE TipRef=^TipNod
        TipNod=RECORD
           cheie:integer;                            [8.5.3.a]
           contor:integer;
           stang,drept:TipRef;
           ech:(-1,0,+1)
         END;
------------------------------------------------------------
```

- Pornind de la structura de nod definită în secvenţa [8.5.3.a], **inserţia** unui nod se desfăşoară în trei etape:

    1. Se parcurge arborele binar, pentru a verifica dacă nu cumva cheia există deja

    2. Se inserează noul nod şi se iniţializează factorul său de echilibru pe valoarea zero

    3. Se revine pe drumul de căutare şi se verifică factorul de echilibru pentru fiecare nod întâlnit, procedându-se la echilibrare acolo unde este cazul

- Deşi această metodă necesită unele verificări redundante:

    - Odată echilibrul stabilit, **nu** mai este necesară verificarea factorului de echilibru pentru strămoşii nodului

- Pentru moment se va face totuşi uz de ea, deoarece:

- (1) Este uşor de înțeles

- (2) Se poate implementa printr-o **extindere** a procedurilor recursive de căutare şi inserție a nodurilor în arbori binari ordonați, descrise în & 8.3.4.

- Aceste proceduri care includ operația de căutare a unui nod, datorită formulării lor **recursive**, asigură în manieră implicită "**revenirea de-a lungul drumului de căutare**".

- Informația care trebuie transmisă la revenirea din fiecare pas este cea referitoare **la modificarea înălțimii subarborelui** în care s-a făcut inserția.

  - Din acest motiv, în lista de parametri ai procedurii se introduce parametrul variabil de tip boolean `h`, a cărui valoare "adevărat" semnifică **creşterea înălțimii subarborelui**.

  - Se presupune că procedura de inserție revine din **subarborele stâng** la un nod `p^` (vezi fig.8.5.3.h), cu indicația că **înălțimea** sa a crescut

  - Se pot distinge trei situații referitoare la înălțimea subarborelui **înaintea** respectiv **după** realizarea inserției:

    1. $h_S<h_D$, deci `p^.ech=+1`; După inserție factorul de echilibru devine `p^.ech=0`, ca atare inechilibrul anterior referitor la nodul `p` a fost rezolvat;

    2. $h_S=h_D$, deci `p^.ech=0`; După inserție factorul de echilibru devine `p^.ech=-1`, în consecință greutatea este acum înclinată spre stînga, dar arborele rămâne echilibrat în sensul AVL;

    3. $h_S>h_D$, deci `p^.ech=-1`; ca atare este necesară **reechilibrarea** arborelui.

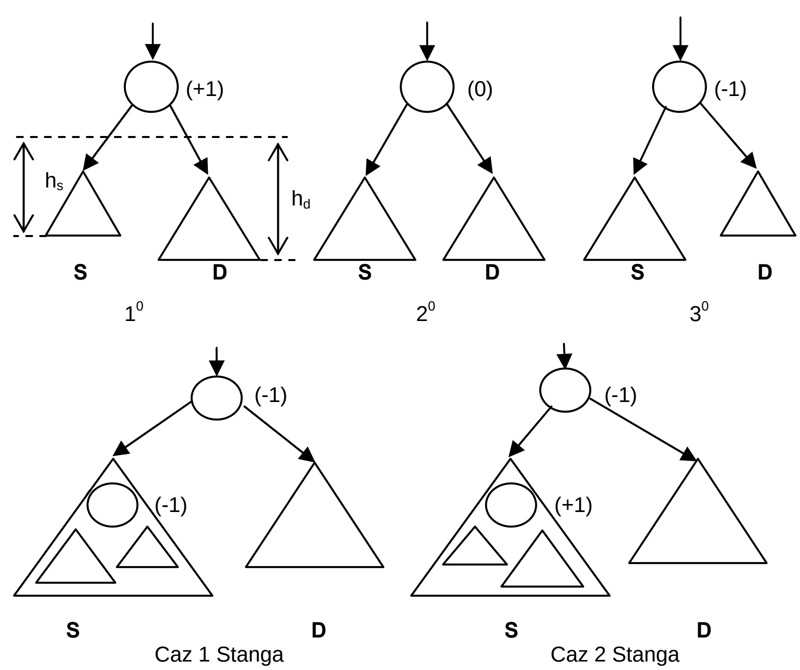

Fig.8.5.3.h. Inserția în arbori AVL. Cazul Stânga. Schema generală

* În cazul 3^0, **inspectarea** factorului de echilibru al rădăcinii subarborelui stâng (`p1^.ech`) conduce la stabilirea cazului **1 Stânga** sau cazul **2 Stânga**.

  * (1) Dacă acest nod are la rândul său înălțimea subarborelui său stâng mai mare ca cea a celui drept, adică factorul de echilibru egal cu `(-1)`, suntem în cazul **1 Stânga.**

  * (2) Dacă factorul de echilibru al acestui nod este egal cu `(+1)` suntem în cazul **2 Stânga** (fig. 8.5.3.h).

  * (3) În această situație **nu** poate apare un subarbore stâng a cărui rădăcină are un factor de echilibru nul [Wi76].

* Operația de reechilibrare constă dintr-o secvență de reasignări de pointeri.

  * De fapt pointerii sunt schimbați ciclic, rezultând fie o **rotație simplă** fie o **rotație dublă** a două respectiv trei noduri implicate.

  * În plus, pe lângă rotirea pointerilor, **factorii de echilibru** respectivi sunt reajustați.

* Procedura care realizează acest lucru apare în secvența[8.5.3.b]. Principiul de lucru este cel ilustrat în figura 8.5.3.h.

```
------------------------------------------------------------
{Inserţia unui nod într-un arbore echilibrat AVL}

PROCEDURE InsertEchilibrat(x:TipCheie; VAR p:TipRef;
                                 VAR h:BOOLEAN);
  VAR p1,p2:TipRef; {h=fals}

BEGIN
    IF p=NIL THEN
        BEGIN {cuvintul nu e arbore; se inserează}
          new(p); h:=TRUE;
          p^.cheie:=x; p^.contor:=1;
         p^.stang:=NIL; p^.drept:=NIL; p^.ech:=0
        END
      ELSE
        IF x<p^.cheie THEN
            BEGIN
              InsertEchilibrat(x,p^.stang,h);
              IF h THEN {ramura stângă a crescut în
                         înălţime}
                CASE p^.ech OF
                  +1: BEGIN
                        p^.ech:=0; h:=FALSE
                      END;                          [8.5.3.b]
                   0: p^.ech:=-1;
                  -1: BEGIN {reechilibrare}
                        p1:=p^.stang;
                        IF p1^.ech=-1 THEN
                            BEGIN {cazul 1 stânga}
                              p^.stang:=p1^.drept;
                              p1^.drept:=p;
```

```
                    p^.ech:=0; p:=p1
                  END
                ELSE
                  BEGIN { cazul 2 stânga}
                    p2:=p1^.drept;
                    p1^.drept:=p2^.stang;
                    p2^.stang:=p1;
                    p^.stang:=p2^.drept;
                    p2^.drept:=p;
                    IF p2^.ech=-1 THEN
                        p^.ech:=+1
                      ELSE
                        p^.ech:=0;
                    IF p2^.ech:=+1 THEN
                        p1^.ech:=-1
                      ELSE
                        p1^.ech:=0;
                    p:=p2
                  END;
              p^.ech:=0; h:=FALSE
            END
      END {CASE}
  END                                  [8.5.3.b]
ELSE
  IF x>p^.cheie THEN
      BEGIN
        InsertEchilibrat(x,p^.drept,h);
        IF h THEN {ramura dreapta a crescut
                      în înălţime}
          CASE p^.ech OF
            -1: BEGIN
                  p^.ech:=0; h:=FALSE
                END;
             0: p^.ech:=+1;
            +1: BEGIN {reechilibrare}
                  p1:=p^.drept;
                  IF p1^.ech=+1 THEN
                      BEGIN {cazul 1 dreapta}
                         p^.drept:=p1^.stang;
                         p1^.stang:=p;
                        p^.ech:=0; p:=p1
                      END
                    ELSE
                      BEGIN {cazul 2 dreapta}
                        p2:=p1^.stang;
                        p1^.stang:=p2^.drept;
                        p2^.drept:=p1;
                        p^.drept:=p2^.stang;
                        p2^.stang:=p;
                        IF p2^.ech=+1 THEN
                            p^.ech:=-1
                          ELSE
                            p^.ech:=0;
                        IF p2^.ech=-1 THEN
                            p1^.ech:=+1
                          ELSE
                            p1^.ech:=0;
                        p:=p2               [8.5.3.b]
```

```
                    END;
                  p^.ech:=0; h:=FALSE
                END
             END {CASE}
           END
         ELSE
           BEGIN
             p^.contor:=p^.contor+1;
           END
  END; {InsertEchilibrat}
------------------------------------------------------------
```

- Procedura `InsertEchilibrat` funcționează după cum urmează:

  1. Inițial se parcurge arborele indicat de referința `p` pe stânga respectiv pe dreapta după valoarea cheii `x` care se caută. Parcurgerea se realizează prin apeluri recursive ale procedurii `InsertEchilibrat`;

  2. Dacă se ajunge la o referință `p=nil` are loc inserția, cu modificarea lui `h=TRUE` specificând astfel că înălțimea subarborelui a crescut;

  3. După o astfel de inserție se revine din apelul recursiv şi se verifică echilibrul nodului curent realizându-se eventual echilibrarea pe stânga (dacă se revine din stânga) sau pe dreapta (dacă se revine din dreapta).

  4. Dacă se găseşte o cheie egala cu `x` se incrementează contorul nodului în cauză

  5. Cu privire la variabila `h` se fac următoarele precizări:
     - Inserția îl poziționează pe `h←TRUE;`
     - Revenirile prin noduri cu factorul de echilibru `0` nu îl modifică pe `h`;
     - Reechilibrarea îl poziționează pe `h←FALSE;`

- Pentru exemplificare se consideră succesiunea de inserții într-un arbore AVL precizată în figura 8.5.3.i.

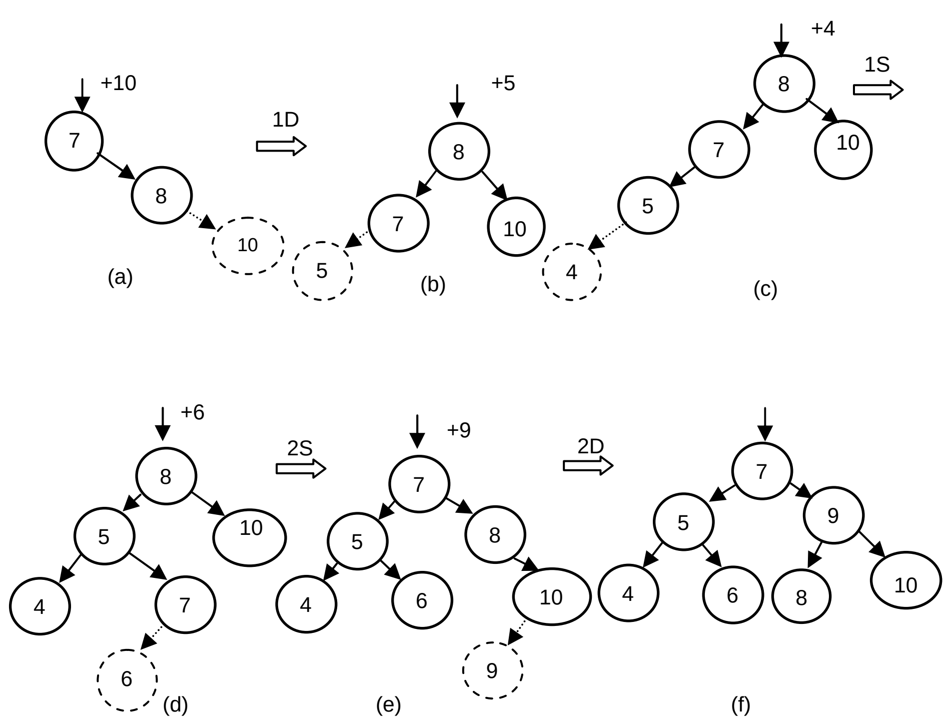

Fig.8.3.5.i. Inserții succesive într-un arbore echilibrat AVL.

- Se consideră arborele echilibrat AVL (a).

- Inserția cheii `10` conduce la un arbore dezechilibrat (cazul 1 Dreapta), a cărui echilibrare perfectă se realizează printr-o rotație simplă dreapta, fig.8.5.3.i (b).

- Inserțiile nodurilor `5` şi `4` conduc la dezechilibrarea subarborelui cu rădăcina `7`. Echilibrarea sa se realizează printr-o rotație simplă (cazul 1 Stânga) (d).

- Inserția în continuare a cheii `6` produce din nou dezechilibrarea arborelui, a cărui echilibrare se realizează printr-o rotație dublă stânga rezultînd arborele (e) (cazul 2 Stânga).

- În sfârşit, inserția nodului `9` conduce la cazul 2 Dreapta, care necesită în vederea echilibrării arborelui cu rădăcina `8` o rotație dublă care conduce la arborele echilibrat AVL (f).

* În legătură cu performanțele inserției într-un arbore echilibrat AVL se ridică două probleme:

  1. Dacă toate cele `n!` permutări de `n` chei apar cu **probabilitate egală**, care este **înălțimea probabilă** a arborelui echilibrat care se construieşte?

  2. Care este **probabilitatea** ca o inserție să necesite **reechilibrarea** arborelui?

* Analiza matematică a acestui complicat algoritm este încă o problemă nerezolvată.

* Teste empirice ale înălțimii arborilor generați de algoritmul [8.5.3.b.] conduc la valoarea `h=log(n)+c,` unde `c` este o constantă mică `(c≈0.25).`

* Aceasta înseamnă că în practică, arborii echilibrați AVL, se comportă **la fel de bine** ca şi arborii perfect echilibrați, fiind însă mai uşor de realizat.

* Testele empirice sugerează de asemenea că în medie, **reechilibrarea** este necesară aproximativ la fiecare **două** inserții.

* Atât rotațiile simple cât şi cele duble sunt echiprobabile.

* Complexitatea operației de reechilibrare sugerează faptul că arborii echilibrați trebuie utilizați de regulă când operațiile de căutare a informației sunt mult mai frecvente decât cele de inserare.

8.5.3. Suprimarea nodurilor în arbori echilibrați AVL

* Şi în cazul arborilor echilibrați AVL, suprimarea este o operație mai **complicată** decât inserția.

* În principiu însă, operaţia de reechilibrare rămâne aceeaşi, reducîndu-se la una sau două **rotații** la stânga sau la dreapta.

* **Tehnica** care stă la baza suprimării nodurilor în arbori echilibrați AVL este similară celei utilizate în cazul **arborilor binari ordonați** prezentată în &8.3.5.

    * Cazul evident este cel în care, nodul care se suprimă este un nod terminal sau are un singur descendent.

    * Dacă nodul de suprimat are însă doi subarbori, el va fi înlocuit cu cel mai din dreapta nod al subarborelul său stâng.

* Ca şi în cazul inserției, se utilizează variabila booleeană `h` a cărei valoarea adevărată semnifică **reducerea înălțimii subarborelui**.

* Reechilibrarea se execută **numai** când `h` este adevărat.

* Variabila `h` se poziționează pe adevărat după suprimarea unui nod al structurii, sau dacă reechilibrarea însăşi reduce înălțimea subarborelui.

* Tehnica suprimării nodurilor din arbori echilibrați AVL este materializată de procedura `SuprimEchilibrat` secvența [8.5.4.a]

```
------------------------------------------------------------
{Suprimarea unui nod într-un arbore echilibrat AVL}

PROCEDURE SuprimEchilibrat(x:TipCheie; VAR p:TipRef;
                           VAR h:BOOLEAN);
  VAR q:TipRef; {h=fals}

  PROCEDURE Echilibru1(VAR p:TipRef: VAR h:BOOLEAN);
    VAR p1,p2:TipRef;
        e1,e2:(-1,0,+1);
    BEGIN {h=adevărat,ramura stânga a devenit mai mică}
      CASE p^.ech OF
        -1: p^.ech:=0;
         0: BEGIN
              p^.ech:=+1; h:=FALSE
            END;
        +1: BEGIN {reechilibrare}                [8.5.4.a]
              p1:=p^.drept; e1:=p1^.ech;
              IF e1>=0 THEN
                  BEGIN {cazul 1 dreapta}
                    p^.drept:=p1^.stang; p1^.stang:=p;
                    IF e1=0 THEN
                        BEGIN
                          p^.ech:=+1; p1^.ech:=-1;
                          h:=FALSE
                        END
                      ELSE
                        BEGIN
                          p^.ech:=0; p1^.ech:=0
                        END;
                    p:=p1
                  END
                ELSE
```

```
                 BEGIN {cazul 2 dreapta}
                   p2:=p1^.stang; e2:=p2^.ech;
                   p1^.stang:=p2^.drept; p2^.drept:=p1;
                   p^.drept:=p2^.sting;
                   p2^.stang:=p;
                   IF e2=+1 THEN
                       p^.ech:=-1
                     ELSE
                       p^.ech:=0;
                   IF e2=-1 THEN
                       p1^.ech:=+1
                     ELSE
                       p1^.ech:=0;
                   p:=p2; p2^.ech:=0
                 END
           END
     END  {CASE}                                          [8.5.4.a]
   END; {Echilibru1}

 PROCEDURE Echilibru2(VAR p:TipRef; VAR h:BOOLEAN);
   VAR p1,p2:TipRef;
       e1,e2:(-1,0,+1);
   BEGIN {h=adevarat,ramura dreapta a devenit mai mică}
     CASE p^.ech OF
       +1: p^.ech:=0;
        0: BEGIN
             p^.ech:=-1; h:=FALSE
           END;
       -1: BEGIN  {reechilibrare}
             p1:=p^.stang; e1:=p1^.ech;
             IF e1<=0 THEN
                 BEGIN {cazul 1 stânga}
                   p^.stang:=p1^.drept; p1^.drept:=p;
                   IF e1=0 THEN
                       BEGIN
                         p^.ech:=-1; p1^.ech:=+1;
                         h:=FALSE
                       END
                     ELSE
                       BEGIN
                         p^.ech:=0; p1^.ech:=0
                       END;
                   p:=p1
                 END
               ELSE
                 BEGIN {cazul 2 stânga}
                   p2:=p1^.drept; e2:=p2^.ech;
                   p1^.drept:=p2^.stang; p2^.stang:=p1;
                   p^.stang:=p2^.drept;
                   p2^.drept:=p;
                   IF e2=-1 THEN
                       p^.ech:=+1
                     ELSE
                       p^.ech:=0;
                   IF e2=+1 THEN
                       p1^.ech:=-1
                     ELSE
                       p1^.ech:=0;
```

```
                p:=p2; p2^.ech:=0
              END
          END
      END {CASE}
    END; {Echilibru2}

  PROCEDURE Suprima(VAR r:TipRef; VAR h:BOOLEAN);
    BEGIN {h=false}
      IF r^.drept<>NIL THEN
          BEGIN
            Suprima(r^.drept,h);
            IF h THEN Echilibru2(r,h)
          END
        ELSE
          BEGIN                                 [8.5.4.a]
            q^.cheie:=r^.cheie;
            q^.contor:=r^.contor;
            r:=r^.stang; h:=TRUE
          END
    END; {Suprima}

  BEGIN {SuprimaEchilibrat}
    IF p=NIL THEN
        BEGIN
          WRITE('cheia nu e IN arbore'); h:=FALSE
        END
      ELSE
        IF x<p^.cheie THEN
            BEGIN
              SuprimaEchilibrat(x,p^.stang,h);
              IF h THEN Echilibru1(p,h)
            END
          ELSE
            IF x>p^.cheie THEN
                BEGIN
                  SuprimaEchilibrat(x,p^.drept,h);
                  IF h THEN Echilibru2(p,h)
                END
              ELSE
                BEGIN {suprima p^}
                  q:=p;
                  IF q^.drept=NIL THEN                  [8.5.4.a]
                      BEGIN
                        p:=q^.stang; h:=TRUE
                      END
                    ELSE
                      IF q^.stang=NIL THEN
                          BEGIN
                            p:=q^.drept; h:=TRUE
                          END
                        ELSE
                          BEGIN
                            Suprima(q^.stang,h);
                            IF h THEN Echilibru1(p,h)
                          END;
                  {DISPOSE(q)}
                END
  END; {SuprimaEchilibrat}
```

- În cadrul procedurii `SuprimEchilibrat` se definesc trei proceduri:

    1. `Echilibru1` care se aplică când **subarborele stâng** s-a redus din înălțime;

    2. `Echilibru2` care se aplică când **subarborele drept** s-a redus din înălțime;

    3. `Suprima` – are rolul procedurii `Supred` la arbori binari ordonați:

        - (1) Găseşte şi înlocuieşte nodul de suprimat cu predecesorul său

        - (2) Suprimă predecesorul

        - (3) În plus procedura `Suprima` realizează eventualele reechilibrari la revenirea recursivă pe drumul parcurs în arbore

- Mersul procedurii `SuprimEchilibrat` este normal:

    1. Se parcurge recursiv arborele AVL pentru căutarea cheii de suprimat, (apeluri ale procedurii `SuprimaEchilibrat` pe stânga sau pe dreapta după cum cheia care se caută e mai mică respectiv mai mare decât cea a nodului curent);

    2. Când se găseşte cheia ea se suprimă exact ca şi la arborii binari ordonați:

        - Cazul 1 fiu: se rezolvă prin suprimare directă;

        - Cazul 2 fii: se apelează procedura `Suprima` descrisă mai sus.

    3. Este important de reamintit faptul că după fiecare revenire dintr-un apel recursiv se verifică valoarea lui `h` şi dacă este necesar se apelează procedura corespunzătoare de echilibrare.

- Modul de lucru al procedurii, este prezentat în figura 8.5.4.a.

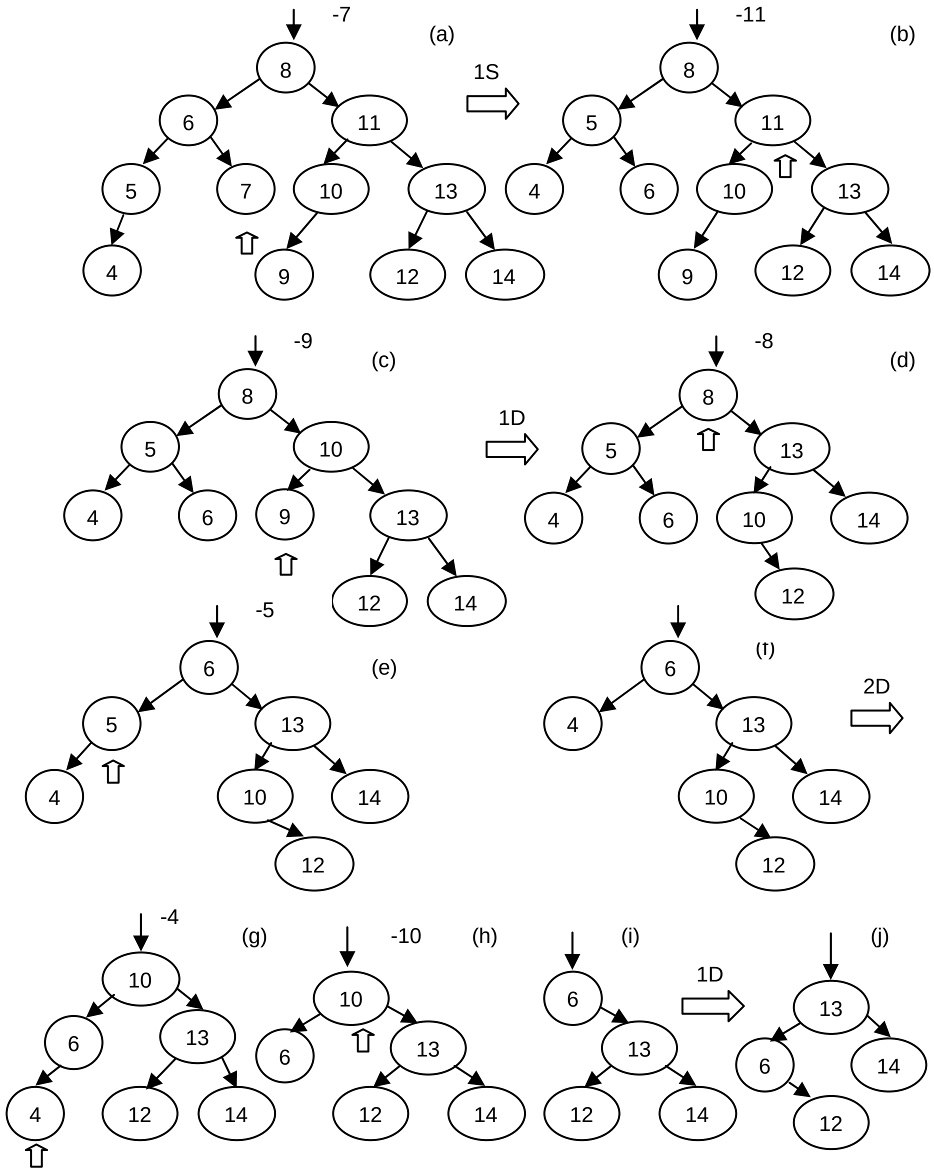

Fig.8.5.4.a. Suprimări succesive în arbori echilibrați AVL

- Dându-se arborele binar echilibrat (a), se suprimă în mod succesiv nodurile având cheile `7,11,9,8,5,4` şi `10`, rezultând arborii (b)...(j).

  - Suprimarea cheii `7` este simplă însă conduce la subarborele dezechilibrat cu rădăcina `6`. Reechilibrarea acestuia presupune o rotație simplă (cazul 1 stânga).

  - Suprimarea nodului `11` nu ridică probleme.

  - Reechilibrarea devine din nou necesară după suprimarea nodului `9`; de data aceasta, subarborele având rădăcina `10`, este reechilibrat printr-o rotație simplă dreapta (cazul 1 dreapta).

  - Suprimarea cheii `8` este imediată

- Deşi nodul `5` are un singur descendent, suprimarea sa presupune o reechilibrare mai complicată bazată pe o dublă rotație (cazul 2 dreapta).

- Ultimul caz, cel al suprimării nodului cu cheia `10` presupune înainte de reechilibrare, înlocuirea acestuia cu cel mai din dreapta element al arborelui său stâng (nodul cu cheia `6`).

- În cazul arborilor binari echilibrați, suprimarea unui nod se realizează în cel mai defavorabil caz cu performața O*(log n)*.

- Diferența esențială dintre inserție şi suprimare în cazul arborilor echilibrați AVL este următoarea:

  - În urma unei **inserții**, reechilibrarea se realizează prin una sau două rotații (a două sau trei noduri)

  - **Suprimarea** poate necesita o rotație simplă sau dublă, a fiecărui nod situat pe drumul de căutare.

    - Spre exemplu, în cazul arborelui Fibonacci, suprimarea nodului său cel mai din dreapta, necesită numărul maxim de rotații, acesta fiind cazul cel mai **defavorabil** de suprimare dintr-un arbore echilibrat.

- În realitate, testele experimentale indică faptul suprinzător că:

  - (1) În cazul **inserției** reechilibrarea devine necesară aproximativ la fiecare **a doua** inserție

  - (2) În cazul suprimării reechilibrarea devine necesară aproximativ la fiecare a **5-a** suprimare.